

ECOURI

UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

62 | IULIE
2024

100 de ani de la prima ediție a piesei „97” a lui Mykola Kuliș

MYKOLA KULIȘ – JERTFĂ A TERORII ROȘII

Sankt-Petersburg), Tomsk, Vladivostok, Murmansk, dar și în New York și în alte orașe ale SUA.

În operă este ilustrată viața satului ucrainean din timpul foametei din Ucraina anilor 1921-1922, în fața cititorului derulându-se „între cadre cenușii, viața săracă și, pe deasupra, ruinată de foamete. Nu există aici niciun fel de patos, sloganuri strălucitoare de luptă... forța inamică – chiaburii și foametea – îi oprimă pe oameni, îi condamnă la moarte”, mărturisește autorul piesei într-o scrisoare către prieteni. În tragedia „97”

este înfățișată lupta sătenilor cu foametea. 97 de săteni sunt de acord să dea la schimb pentru pâine aurul și argintul pe care-l dețin, primind, în finalul piesei, doar acele 97 de persoane care semnaseră un protocol, 97 de puduri⁴ de grâu.

La Odesa, Kuliș devine membru al grupării «Гарт» („Hart”) – uniunea scriitorilor proletari ucraineni, avându-l ca ideolog pe Vasyl Ellan-Blakytnyi.

De la mijlocul anilor '20, Mykola Kuliș devine, treptat, una dintre figurile centrale ale vieții literare, civice și artistice ucrainene și, totodată, o personalitate marcantă a dramaturgiei ucrainene din acea perioadă. În anul 1925, se mută la Harkiv, unde intră în cercul elitei ucrainene. Alături de nume precum Mykola Hvyliovyi, Les Kurbas, Ostap Vyșnia, Volodymyr Sosiura, Iurii Ianovskiy, Pavlo Tycina și alții, aderă la gruparea literară «ВАПЛІТЕ»⁵. Tot atunci, colaborează câțiva ani fructuoși cu trupa de teatru «Безеіль» („Berezil”) și cu regizorul acesteia Les Kurbas, cu care face un tandem artistic extraordinar, creând patru capodopere, scrise de Kuliș și regizate și puse în scenă la teatrul „Berezil” de către Kurbas: comedia «Отак загинув Гуска», tragicomedia «Народний Малахій», comedia satirică «Мина Мазайло» și „Maklena Grasa”, opere care, pentru ambii artiști, au devenit vârful creației lor artistice.

În noiembrie 1925, este ales președinte al «ВАПЛІТЕ» până în ianuarie 1928. Tot acum, scrie articolul «Критика чи прокурорський допит» („Critica sau interogatoriul procurorului”), în care apără dreptul artistului la liberă exprimare și libertate interioară. Din anul 1929, este ales membru al prezidiului noii grupări literare «Пролітфронт»⁶.

Însă, începând cu anii '30 ai secolului al XX-lea, viața lui Mykola Kuliș va fi marcată de evenimente tragice: majoritatea creațiilor sale care până atunci se bucurau de popularitate sunt aspru criticate din punct de vedere estetic și politic, creația sa fiind considerată, în scurt timp, una dintre tendințele negative ale literaturii ucrainene din acea perioadă. După ce părăsește Harkivul, Kuliș merge în regiunea Herson, unde este martor al Holodomorului anilor 1933, începând să fie dezamăgit de ideile revoluționare și de doctrina socialistă. În această perioadă, începe o campanie ideologică împotriva lui, afirmându-se că piesele «Народний Малахій» („Malahiy cel din popor”), «Мина Мазайло» („Myna Mazailo”), «Патетична соната» („Sonata Patetică”) sunt construite pe viziuni potrivnice regimului comunist. Imediat după ce este catalogat drept un dramaturg burghezo-naționalist, în decembrie 1934, este arestat de organele NKVD, fiind învinuit de apartenență la o organizație teroristă naționalistă și de legături cu Organizația Naționalistilor Ucraineni. Astfel, după un proces deosebit de dur, Mykola Kuliș, alături de H. Epic, V. Pidmohylnyi și alți reprezentanți ai elitei ucrainene de la începutul secolului XX, este condamnat la 10 ani de detenție și trimis în lagărele de la Solovki, fiindu-i interzise plimbările și asistența medicală. La 3 noiembrie 1937, conform deciziei troicii speciale a NKVD, au fost executați prin împușcare, în pădurea din Sandarmoh, un total de 1.116 intelectuali ucraineni, printre care și Mykola Kuliș împreună cu Les Kurbas, Valerian Pidmohylnyi, Iurii Mazurenko, Hryhorii Epic precum și mulți alți apărători ai cuvântului ucrainean.

Mykola Kuliș (1892-1937) – dramaturg, scriitor, regizor, jurnalist, pedagog ucrainean – este unul dintre reprezentanții generației „Renașterea împușcată” («Розстріляне Відродження»), fiind considerat „părintele” dramaturgiei ucrainene moderne, cel care a marcat literatura ucraineană, cu precădere dramaturgia primelor decenii ale secolului al XX-lea, într-o manieră modernistă, originală. A sfârșit tragic, la vârsta de doar 45 de ani, ca, de altfel, nenumărați literați, artiști, oameni de știință ucraineni care au îndrăznit să gândească și să se manifeste în afara doctrinei realismului socialist. A lăsat posterității o moștenire literară de neprețuit, un loc însemnat în cadrul acesteia ocupându-l cele 15 texte dramatice scrise în limba ucraineană între 1923-1934.

Mykola Kuliș și-a dedicat aproape întreaga viață literaturii: 30 de ani din cei 45, scriind chiar și pe când se afla deportat pe insulele Solovki¹. Primele creații literare sunt legate de orașul Oleșky, respectiv de școală, unde scrie poezii satirice, foiletoane, epigrame, pe care le publică în paginile diferitelor reviste ale elevilor. În 1913, Mykola Kuliș scrie prima sa piesă în limba rusă, «На рыбной ловле» („La pescuit”), care, mai târziu, va sta la baza comediei «Отак загинув Гуска» („Așa a murit Huska”).

După izbucnirea Primului Război Mondial, este nevoit să-și întrerupă studiile filologice din cadrul Universității Naționale din Odesa, în august 1914, fiind mobilizat. Între anii 1915-1917, Mykola Kuliș se află în prima linie a frontului, continuând să scrie poezii și scurte piese de teatru, unele dintre acestea publicându-se în revista armatei, iar piesele într-un singur act fiind jucate de camarazii săi de front. În 1917, fiind deja ofițer, se poziționează de partea Revoluției bolșevice, nutriend speranța într-o societate dreaptă și umanistă, însă, după doar câțiva ani, dramaturgul ucrainean va vedea și va simți pe propria-i piele teroarea regimului de la Kremlin.

După demobilizare, ajunge la conducerea învățământului public din regiunea Oleșkivskiy, fiind, totodată, redactorul revistei «Червоний Шлях» („Calea Roșie”) din Kropyvnytskyi. În această perioadă, întocmește primul abecedar ucrainean pentru adulți, «Первинка» („Pervynka”), în care folosește opere ale literaturii clasice ucrainene, precum și câteva dintre propriile creații. În timpul foametei anilor 1922-1923, M. Kuliș încearcă din răsuputeri să-i ajute pe elevi și pe profesori să supraviețuiască. De asemenea, călătorește foarte mult în sudul Ucrainei. Evenimentele acestei perioade sunt înfățișate în povestirea documentar-narativă, scrisă în limba rusă, «По весям и селам» („Prin câtune și sate”), compusă din două părți: «Из записной книжки 1921 года» („Însemnări din 1921”) și «Из записной книжки 1922 года» („Însemnări din 1922”), în care este descrisă foametea din Tavria².

În anul 1924, Mykola Kuliș publică piesa „97”, în care descrie foametea anilor 1921-1922 din regiunea Herson. Reprezentațiile piesei „97” precum și ale operei «Комуна в степах» („Comuna³ în stepe”), scrisă în 1925, care face parte din așa-numita „trilogie despre sat”, i-au adus lui M. Kuliș recunoașterea universală.

La 9 noiembrie 1924, are loc premiera piesei „97” pe scena teatrului „Ivan Franko” din Harkiv, bucurându-se de un succes răsunător. Reprezentațiile piesei au continuat cu același succes pe scene din Ucraina (Odesa, Harkiv, Cernihiv, Mariupol, Ujhorod, Lviv etc.), precum și la Moscova, Leningrad (azi,

Membrii ВАПЛІТЕ: Pavlo Tychyna, Mykola Hvyliovyi, Mykola Kuliș, Oleksa Slisarenko, Maik Johansen, Hordii Koțiuba, Petro Panci, Arkadii Liubcenko, 1929.

Locul execuției
lui Les Kurbas și Mykola Kuliș

¹ Lagărul de la Solovki a funcționat în URSS între 1920-1930, fiind creat cu scopul izolării depline, a muncii silnice pentru deținuții politici și criminalii deosebit de periculoși.

² Vechea denumire a regiunii Dmytro-Moloceanske, între Zaporojie și Herson.

³ Se referă la proprietatea comunală, una dintre cele trei forme de proprietate (alături de cea de stat și de cea privată).

⁴ Unitate de măsură pentru greutate, egală cu 16,38 kg.

⁵ Academia Liberă a Literaturii Proletare – organizație literară, fondată în orașul Harkiv și care a activat între 1926-1928, considerat centrul Renașterii ucrainene a anilor '20.

⁶ „Frontul proletar literar”.

Mihaela HERBIL

Pavlo PRAVYI

ISTORIA SECRETĂ A UNIUNII SOVIETICE

Capitolul II

Despre sufletul şi trupul bolşevicului

(Continuare din nr. 61)

Să ne oprim acum asupra unei alte chestiuni interesante. Pot fi auzite numeroase afirmaţii cum că partidul comunist a fost un „proiect jidănesc” şi că în spatele activităţii lui se afla conspiraţia mondială „iudeo-masonică”.

Sunt invenţii care nu se bazează pe nimic. Dintre cei 23 de membri şi membri supleanţi ai CC al PCR(b)¹, aleşi la Congresul al VII-lea din 6 martie 1918, erau: 9 ruşi, 7 evrei, 3 letoni, câte un polonez, un gruzin şi un neamţ. Ei, desigur, şi Lenin, a cărui naţionalitate e greu de stabilit. După cum se observă, nu evreei şi nici măcar ruşii, ci letonii aveau, proporţional vorbind, cea mai mare reprezentare, dacă avem în vedere numărul acestui popor în cadrul Imperiului Rus. Pe locul doi se aflau nemţii. Dau aceste date pentru cei care sunt dispuşi să calculeze procente.

Iată şi prima componenţă a Consiliului Comisarilor poporului. Lăsăm la o parte naţionalitatea lui Lenin. Urmează: comisarul poporului pentru afaceri interne Râkov – rus; comisarul poporului pentru agricultură Miliutin – rus; comisarul poporului pentru muncă Şliapnikov – rus; Comisariatul poporului al Armatei şi Marinei era condus de trei persoane: Antonov-Osienko (ucrainean), Krâlenko (rus) şi Dybenko (ucrainean).

În general, în primul guvern sovietic erau 9 ruşi, 2 ucraineni, un polonez, un gruzin şi un evreu. Plus şeful poliţiei politice secrete VCK (denumirea completă în rusă: Comisia Extraordinară de Luptă cu Contrarevoluţia şi Sabotajul) polonezul Dzerjinski, al cărui adjunct era letonul Iakov Peters.

Însă în eşaloanele inferioare ale ierarhiei bolşevice, mai ales în Comisia Extraordinară, ar zice cineva că erau mulţi evrei. Aşa e. Dar explicaţia acestui fapt n-are nicio legătură cu mitul „jidano-masonic”. În Imperiul Rus, starea evreilor era una umilitoare. Niciun alt popor n-a cunoscut atâtea discriminări din motive religioase şi naţionale. Apoi, mulţi dintre tinerii evrei radicali, dorind o schimbare, în afara partidelor politice naţionale (Bund) au ajuns la bolşevici, şi nu numai: au existat mulţi evrei şi la menşevici, la socialiştii revoluţionari, la anarhişti.

Acelaşi lucru este valabil şi pentru letoni. Iată cum stau lucrurile. În Imperiul rus, în general, nu exista precizarea cum că eşti, să zicem, rus. Curios, nu? Naţionalitatea se stabilea în funcţi de religie. Dacă erai creştin ortodox, nu conta că eşti evreu, chinez, turcmen – tu erai considerat rus. Iar restul – luteranii, catolicii, iudeii, musulmanii, Martorii lui Iehova – nu. „Neruşii” erau lipsiţi de o serie de drepturi sociale şi economice şi, ca atare, majoritatea lor îngroşau rândurile partidelor revoluţionare.

Iar între cekişti erau foarte mulţi nu evrei, ci letoni. Şi e de înţeles. Letonia fusese ocupată de nemţi, şi „puşcaşii roşii letoni” nu aveau altă soluţie. Aşa că, pentru a supravieţui, au intrat în masă în serviciul sovieticilor. Şi pentru că exista o oarecare barieră lingvistică şi profesională, uşa le era deschisă doar în armată şi în CK, unde „bătrânii bolşevici”, care stătuseră în puşcărie, se dedau la jafuri.

Aşadar, n-a existat niciun fel de „conspiraţie evreiască”. A existat doar o bandă internaţională de răufăcători, pentru care naţionalitatea nu avea nicio importanţă. Există o legendă, potrivit căreia la Lev Troţki ar fi venit rabinul Moscovei Iakov Maze ca să intervină pentru evreei bătuţi crunt de către roşii în pogromuri. Acela ar fi răspuns: „Eu nu sunt evreu, eu sunt internaţionalist”. La care înţeleptul rabin a zis: „Revoluţia o fac troţkii, iar ponoasele o trag bronsteinii”. Asta-i o legendă istorică, însă reflectă într-un totu atitudine bolşevicilor faţă de „problema naţională”.

Oare au existat între bolşevici şi oameni normali din punct de vedere psihic şi cultural? Cineva ar putea într-adevăr să-i reproşeze autorului acestei cărţi că a scormonit, precum se scormoneşte după stafidele din cozonac, numai exemple negative. Lunacearski era un om cult, provenea dintre nobili, comisar al poporului pentru învăţământ, care a studiat trei ani la universitatea din Zúrich, unde a audiat cursurile cunoscutului filosof Avenarius, întemeietorul empiriocriticismului. Este bine cunoscută râvna cu care s-a ocupat Lunacearski de învăţământ şi cultură şi chiar a protestat împotriva „marinarilor revoluţionari” beţi care trăgeau cu armele în monumentele de arhitectură. Şi pentru că, înainte de toate, pe el toţi îl dau ca exemplu de „comunist adevărat”, voi povesti ceva mai pe larg despre Anatoli Vasilievici Lunacearski.

Figura dulceagă de intelectual a lui Lunacearski, blând de să-l pui la rană, a fost creată de numeroase filme şi cărţi sovietice. Reversul medaliei, arătat în istoria secretă a URSS, este categoric altul.

Lunacearski a aparţinut de aripa cea mai radicală a partidului comunist – grupul „Înainte”. Imaginea de „cultură” excepţională a acestui activist este ilustrată strălucit şi evident, după cum le plăcea ziarelor sovietice să scrie, de lozinka a cărui autor este el: „Jos umanismul! Noi trebuie să învăţăm să fim cruzi!”.

Aşa că toate celelalte fuseseră un joc, o mască. O caracteristică necruţătoare i-o făcuse celebrul scriitor Kornii Ciukovskii:

„El străluceşte de automulţumire. Pentru el nu există nimic mai plăcut, decât să-i fie cuiva de folos, să-i facă un serviciu! El se imaginează ca fiind o fiinţă atotputernică şi

milostivă, care emană asupra tuturor bunăvoinţă: fiţi amabil, îmi permiteţi, fiţi draguţ – şi scrie scrisori de recomandare pentru toţi, pentru oricine şi pe toate se grăbeşte să semneze «Lunacearski». Grozav îi mai place propria semnătură, de aceea, una-două, ia o hârtie, numai să aibă prilejul să semneze.”

Nu vă aminteşte nimic despre caracterul tovarăşilor lui de partid? Numai că, spre deosebire de Lenin, de Dzerjinski, de Sverdlov şi de alţii, Lunacearski juca rolul unui zeu cumsecade. Chiar aşa – juca. Contemporanii spuneau despre el că e fricos şi făţarnic. Mihail Bulgakov, care îl cunoştea bine pe acest tip, l-a folosit pentru figura a două personaje din romanul „Maestrul şi Margareta”, cea a criticului Latunski şi cea a lui Sempleiarov, preşedintele Comisiei Acustice. Mai ales ultimul l-a îndreptăţit. Căci şi lui Lunacearski, întocmai precum tovarăşilor lui de partid, îi plăceau tare mult fetele tinere şi mai ales balerinele.

În anul 1922, Lunacearski şi-a alungat, ca pe un câine bătrân, soţia Anna în vârstă de 41 de ani şi s-a însurat cu tinerica actriţă de 19 ani Natalia Rosenthal. Asta nu l-a împiedicat pe Anatoli Vasilievici să aducă în patul său o fată de 16 ani, pe Nadia Nadejdina (pe numele

adevărat Brustein), care i-a născut un copil. O să se spună: păi, nu toţi bărbaţii au câte o amantă sau mai multe, de ce în acest caz spunem că e o ticăloşie? Josnicia constă în faptul că fata era elevă la şcoala de balet, al cărei şef suprem era Lunacearski. Şi-atunci, cum putea ea să-l refuze pe comisarul de care depindea?

Ei, iată şi cireaşă de pe tort – în luxoaşa mansardă a clădirii din Intrarea Denejnâi 9/5 (din Moscova) se petreceau orgii îngrozitoare –, este locul în care Nadejdina i-a căzut victimă bătrâiorului comisar. O coincidenţă interesantă: imediat după ce trecuse prin patul lui Lunacearski, ea a ajuns în trupa Teatrului Bolşoi, unul dintre cele mai bune din lume, al cărui şef „de înaltă moralitate” era acelaşi Anatoli Vasilievici. Fusesse cea mai tânără dansatoare din toată istoria acestui teatru...

Apropo, dacă cineva nu ştia: în apartamentul în care Lunacearski „se aprindea” nu numai cu femei, Mihail Bulgakov a plasat celebrul „Bal al satanei” din acelaşi roman „Maestrul şi Margareta”. Iar celebrul istoric, arheolog, membru al Academiei de Ştiinţe a URSS, contemporanul lui Lunacearski, profesorul Iuri Gotie s-a exprimat cu francheţe despre acest „exemplu de intelectual”:

„Tovarăşul Lupanarski este un pederast, care are cele mai apropiate legături cu unii dintre cunoscuţii futurişti.”

„Lupanarski” nu e o greşeală de tipar sau gramaticală. Este un calambur trist şi totodată răutăcios al lui Gotie. În Roma antică, bordelurile se numeau lupanare.

Dacă cel care era numit „un exemplu de intelectual” are un chip atât de hidos, ne putem imagina cum erau ceilalţi comisari, despre care n-am ajuns să vorbim din lipsă de spaţiu. Şi oare poate un om normal să reziste în compania unor monştri morali, maniaci, fanatici, sadici şi făţarnici? Întrebarea este retorică.

Despre orgii vom mai vorbi – am despre ce să vă povestesc –, iar până una-alta, să vedem cum construiau comunismul în unica ţară proprietarii de lupanare, de falusuri din cauciuc şi de amante minore.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană şi note
de Corneliu IROD

¹ CC al PCR(b) – Comitetul Central al Partidului Comunist din Rusia (bolşevic). (C. Ir.)

recenzie

50 DE POVEȘTI UCRAINE, în traducerea lui Corneliu Irod, RCR Editorial, București, 2024

Colecția de povești traduse și publicate într-o ediție de excepție oferă o viziune asupra lumii pe care poporul ucrainean a cristalizat-o, în linia timpului, prin însuși procesul basmului. Este bine cunoscut faptul că producțiile populare în proză (basmelor, snoavele, anecdotele ș.a.) au format dintotdeauna fondul de aur al literaturii pentru copii, având însă ca public-țintă și persoanele mature, care, sub tăvălugul grabei și al problemelor cotidiene, uită să-și redescopere copilul etern din sufletul lor. Datinile, obiceiurile, năzuințele, aspirațiile poporului, întreaga lui spiritualitate, optimismul, ura împotriva împilării și a nedreptății au fost și vor fi cunoscute și prin intermediul lecturii unor astfel de creații care mustesc de seva înțelepciunii colective. Prin profunzimea și diversitatea ideilor, ca și prin frumusețea și expresivitatea limbajului, admirabil tălmăcite în românește de Corneliu Irod, creația populară ucraineană dovedește sempiternă robustețe și genuină fibră morală.

În aprecierea literaturii populare, accesibilitatea nu constituie, singură, un criteriu valoric. Dintre trăsăturile funcției artistice ale operei literare, trei sunt identificabile și în creațiile populare în proză: caracterul informativ (stimularea dorinței de cunoaștere), caracterul formativ (educarea cititorului în spiritul unor virtuți morale alese) și expresivitatea (valorificarea virtuților estetice ale limbajului). Interferența categoriilor estetice proprii acestei literaturi (frumosul, urâtul, ludicul, grațiosul, miniaturalul, duiosul) cu valori perene (binele, dreptatea, munca, umanismul, cinstea, demnitatea, adevărul, curajul etc.) și valorificarea lor creatoare conferă poveștilor un spor de afectivitate și, implicit, un spor formativ. Traducătorul a operat o selecție relevantă, pe acest criteriu, a poveștilor, conștient fiind că se adresează unui cititor exigent, care respinge truismele, artificialul, nesemnificativul și infantilul, adică acele producții în care dialogul dintre creator și cititor este forțat, incapabil să stimuleze receptivitatea.

Tematica variată și diversitatea formelor de expresie artistică explică forța de iradiere a acestei literaturi, contribuția ei la formarea multilaterală a personalității, la cultivarea unor puternice sentimente etic-comunitare. Literatura populară ucraineană, oglindă fidelă a tuturor împlinirilor și aspirațiilor comunității, dezvoltă o tradiție prestigioasă, cu producții menite să însuflă încredere în viață, în capacitatea omului de a învinge răul și de a-și afirma nepuizabilele resurse creatoare. Descinzând în lumea mirifică a basmului, în care conflictul central polarizează personajele, devenite simboluri ale binelui și răului, cititorul face cunoștință cu tărâmurile în care viețuitoarele (plante, animale, uneori obiecte consacrate ritualurilor magice), antropomorfizate, facilitează înțelegerea raporturilor interumane, a normelor de conviețuire socială etc. Astfel, prin intermediul poveștilor, cititorul se regăsește în fiecare personaj cu care simpatizează: copil, zână, prinț, iepure, păianjen etc. Formulele și motivele specifice, personajele exponențiale, epicul dens, conflictul marcat de suspans și senzațional, deznodământul fericit sunt modalități de transfigurare artistică a experienței devenirii. Totodată, valorificarea virtuților comicului prin umor, ironie, satiră sau grotesc aduce în prim-plan diferite tipuri de comportament, poveștile contribuind și pe această cale la formarea și modelarea caracterelor.

Un punct asupra căruia aș dori să insist este cel privitor la relațiile evocative dintre semne și cunoașterea lucrurilor. Asocierile tradiționale evocă, în majoritatea poveștilor, o pleiadă de operațiuni de structurare simbolică în interiorul limbii. O astfel de structurare permite ca unele semnificate din câmpul semnificațional animalier să primească trăsături prototipice asociate, prin care designatele, fiind umane, sunt judecate și interpretate. În această perspectivă, fiecare animal are unul sau mai multe semnificate asociate: Vulpea – viclenie, Leul – putere și orgoliu, Lupul – ferocitate sau, după caz, generozitate și înțelepciune, Ursul – naivitate, Ariciul – precauție, Iepurele – caracter ascuns și alune-cos etc. Astfel de trăsături (atribute umane) nu se regăsesc „în natură”, adică nu definesc esențial comportamentul ființelor cărora li se aplică; dimpotrivă, sunt contingent atribuite și sistematic fixate în virtutea unor procese de conceptualizare pe care vorbitorii le desfășoară, ca nex al experienței, în însăși tradiția lingvistică. Se subînțelege că această modalitate de structurare semnificațională a favorizat considerabil munca basmuitorilor sau a fabuliștilor, care mizează, în operele lor, pe asocierea diverselor trăsături, pozitive sau negative, la imaginea unuia sau a altuia dintre animalele-personaje, astfel încât orientarea interpretării sensului, din acest punct de vedere, este destul de transparentă. Constat, în urma lecturii, că procedeul în cauză este amplificat sub raport antropologic și psihologic-cultural, devenind o marcă stilistică indispensabilă a poveștilor ucrainene.

Prin astfel de analogii și corespondențe, basmuitorii asigură lumilor narative temeiul alterității, conturând situații de viață cu care eroii se confruntă pe calea devenirii, traversând ape învolburate ale forțelor obscure și surmontând piedici puse ori ieșind din capcane întinse de personaje antagonice. Forțele răului, contrapuse unui ideal uman întruchipat de năzuința spre echilibru și perfecțiune, pot fi reprezentate atât de entități supranaturale, de animale, de obiecte ori de spații autarhice (păduri, întinderi de apă, palate, turnuri), cât și de oameni a căror personalitate alunecă înspre dimensiuni negative. Uneori, oamenii răi sunt aduși pe drumul cel bun, alteleori însă rămân pradă ambițiilor deșarte, răutății, perfidiei, lăcomiei, pizmei, viciilor. Analogiile și corespondențele sunt proiectate metonimic, creând nexuri categoriale dinspre particular (de exemplu, fiecare animal din sfera concreteței poate reprezenta un anumit individ, deci situat, liminar, tot în plan concret) spre universal (tipologie umană abstractă, reflectabilă transversal în episoade prototipice, așa cum este cazul luptei pentru putere dintre leu și elefant, aliniată prin asocieri sau opoziții și, astfel, multiplu iluminată de perspective pe cât de diverse, pe atât

de fulgurante). Tipologia în cauză devine, dintr-un ansamblu heteroclit de entități semnificaționale tributare sugestiei și paradoxului chintesențial, o constelație de valori monolitice, ancorată într-o semantică multiorbitală, transgresiv-integratoare, prin finalitatea implicită a transformării de mentalitate pe care basmuitorul o consacră publicului său, format din receptori reali sau potențiali. Recursul la alegorie și fabulă plasează basmele în pleiada satirelor și a antiutopiilor care denunță vicii individuale, tare sociale și sisteme politico-economice defectuoase. Povestea *Leul împărat* este simptomatică în acest sens, fără să fie un caz izolat în cadrul poveștilor antologate. Personajul central este, aici, Vulpea, care acționează ca o eminență cenușie pentru a propulsa candidatul dorit în cursa către victorie. Personalitatea Leului este eclipsată, acesta câștigând funcția de conducător printr-un vicleșug sugerat și instrumentat de Vulpe. În *Leul și Iepurele*, regele narcisist își va primi pedeapsa printr-un alt tertip, de data aceasta catalizat de Iepure.

O dovadă în plus că, deși lumile create în acest univers al poveștilor se distanțează de lumea reală, paradoxal, o asumă, o reflectă și o transformă în modalitățile ei de funcționare, creându-i, în același timp, o contrapondere, o imagine ideală a cum ar trebui să funcționeze ea de fapt. Ivan Holyk devine erou tocmai pentru că sesizează meschinăria elitelor, care impun poporului reguli arbitrare, stabilite pentru a servi unor scopuri deloc onorabile. Fiind sortit pieirii de însuși tatăl său, Ivan se salvează și reclamă destinului partea pozitivă a întregului. Această poveste poate fi interpretată ca o metaforă globală a unuia dintre rosturile literaturii pentru copii: în lumea reală, terenul de pe care decolează copilul în aventura poveștilor, binele și răul sunt complementare, amalgamate difuz într-o dublă morală, fiind greu de separat. Pășind într-un alt univers, în care binele și răul sunt ipostaze realmente contrastante în configurația personajelor și a spațiilor întâlnite, copilul se angajează într-o aventură al cărei final îl înțelepțește. Astfel, el va putea distinge binele de rău și se va putea întoarce în lumea din care a „plecat”, pentru a o face mai bună, schimbând resorturile deterministe care o animă.

Formarea și modelarea caracterelor, deprinderea copiilor cu normele de comportare civilizată, cultivarea sentimentelor morale (umanismul, dragostea față de semenii, curajul, perseverența, respectul pentru muncă și pentru cei care produc bunurile materiale și spirituale, entuziasmul, încrederea în forța comunității) reprezintă sarcini la realizarea cărora basmele și snoavele, prin specificul lor, aduc o contribuție majoră. Spre exemplificare, grăul este „aurul îngropat”, superbă imagine care suprapune semnificații proprii și semnificații figurate într-o poveste care celebrează cultul muncii autentice.

Poveștile antologate, prin intermediul cărora realitatea este recreată în toată complexitatea ei, oferă cititorilor tineri un întreg univers de gânduri și sentimente, de aspirații și îndrăzneli, de înaripare entuziastă și idealuri înalte. Sugerat printr-o tematică variată (trecut istoric, natură și frumusețile ei, viețuitoare, organizație obștească, viață cotidiană, muncă și profesii, copilărie și tinerețe), ca și prin prototipuri umane surprinse în ipostaze dintre cele mai felurite, acest univers se constituie într-o zestre spirituală importantă, reprezentând o carte de vizită a poporului ucrainean la întâlnirea cu posteritatea și cu celelalte popoare. Valorificat creator, conținutul etic și estetic al fiecărei povești în parte stimulează interesul pentru dreptate, pasiunea pentru muncă, setea de cunoaștere, evocând totodată premisele concepției științifice despre lume și viață a poporului ucrainean.

Zăbava asupra textului favorizează, dincolo de nivelul epic (expozițiune, intrigă, dezvoltarea acțiunii, punct culminant și deznodământ), relevarea unor imagini vizuale, auditive sau motorii: jocul de umbre și lumini, susurul izvorului, murmurul apei, freamătul codrului, mișcarea aștrilor. Acest nivel expresiv sensibilizează cititorul în fața frumuseților naturii și conferă savoare estetică lecturii.

Această colecție constituie, după părerea mea, o lectură obligatorie pentru cercetători, profesori și studenți în domenii precum etnologia sau antropologia, precum și pentru toți cititorii pasionați de mitologie și folclor, în genere, de mitologia și folclorul ucrainean, în special. Între meritele traducerii se cuvin menționate: promovarea culturii tradiționale ucrainene în spațiul românesc și a dialogului intercultural româno-ucrainean; familiarizarea cititorului român cu literatura populară ucraineană; prezentarea, în prefață, a tipologiei textuale (basmelor animaliere, basme fantastice și basme nuvelistice), respectiv a legăturii organice a poveștilor cu imaginarul și specificul civilizației tradiționale ucrainene, fapt care contribuie substanțial la explicarea nivelului de profunzime al basmelor antologate, dar și la valorificarea naturii interdisciplinare a studiului culturii populare ucrainene.

Naturalețea, simplitatea, armonia și expresivitatea, calități particulare ale stilului epic, constituie, fără îndoială, un reper esențial în antologarea celor 50 de povești ucrainene, facilitându-i cititorului român înțelegerea unei viziuni culturale îngemănate în spirit și oferindu-i reale satisfacții de ordin estetic.

Cristian PAȘCALĂU

Saveta VĂRĂREANU

„TE ARESTĂM PENTRU SABOTAJ”

(Continuare din nr. 61)

După ce s-au mai așezat apele, cum se spune, mă întâlnesc cu tehnicianul agronom, Silviu Andrei, martor la eveniment.

- Săru’ mâna, cum vă simțiți?
- Mi-ar plăcea să spun că bine, după ce a fost ce a fost.
- Vreți să vă spun ceva ce nu știți?
- E ceva ce nu știu despre aventura mea politică?

– Da. Ceva foarte interesant. Eu sunt vecin cu doamna Sandu Maria care lucrează la partid. Este secretara tovarășei Huidum. În ziua când v-ați ciondănit cu Loază, a avut loc ședința Comitetului Municipal de Partid. Doamna scria procesul-verbal. La ședință a venit și Găinușă din partea județenei de partid. Ultimul punct din ordinea de zi era analiza felului în care se desfășura campania agricolă. La un moment dat, tov. Loază pune problema că unele cadre didactice sabotează procesul de strângere a recoltei și dă exemplul dumneavoastră. Dezvăluie un lucru care o indignează grozav pe tov. Găinușă, și anume că ați afirmat că cei din conducerea partidului sunt analfabeți. Auzind acestea, tov. Găinușă a exclamat:

– Afară cu ea! Și dacă este profesoară de biologie, să i se dea un post de laborantă la spital! Cum o cheamă pe această recalcitrantă?

– Nu am reținut, a răspuns Loază. Nici școala nu am reținut-o.

– Aflați imediat aceste date și mâine la prima oră să fie invitată la primul secretar, pentru a se lua măsurile cele mai drastice. Să i se dea niște sancțiuni exemplare. Îmi veți raporta ce măsuri ați luat. Nu trebuie să tolerăm asemenea atitudine din partea unui cadru didactic, mai ales membru de partid. Profesorii trebuie să fie un exemplu!

– Silviule, chiar cred că sunt un exemplu pentru elevi și pentru profesori. Un exemplu de demnitate, cred. Nu știu cum de ceilalți membri ai Comitetului Municipal nu au luat atitudine față de cele spuse de Loază. Toți știu că acolo unde sunt eu pe câmp treaba merge bine. Am înțeles de la agronomii care ne solicitau pentru munci agricole că le eram recomandată chiar. Maricica Obrinteschi, fosta mea elevă, se prezenta prima la școală ca să mă solicite cu elevii pentru sectorul ei.

– Nu v-au luat apărarea în ședință de frica Găinușei, care îl adusese pe Loază la Onești!

Repercusiunile conflictului cu secretarul municipal au durat aproape doi ani. Cearta a avut loc în octombrie 1981. După multe alte peripecii și hărțuiri politice, în mai 1983, sunt invitată foarte politicos de o voce tânără de bărbat să mă prezint la ora cutare, în ziua de cutare la securitate.

Asta-i culmea! Îmi spuneam în gând. Oare nu se va termina niciodată hărțuiala asta? Invitația fusese făcută cu grijă, ca să nu lipsesc de la ore.

În ziua și la ora stabilite mă prezint. O încăpere micuță, întunecată, sărăcăcioasă, îmbibată cu miros de tutun. Atmosferă deprimantă. La biroul scorjit stătea ca pe ace, cu o figură de om tracasat și nemulțumit, un tânăr cam de treizeci de ani. Mă gândeam că nu se potrivea deloc atmosfera sumbră din birou cu tinerețea și frumusețea acelui tânăr. Poate biroul nici nu era al securității. Eu am intrat în clădirea miliției. Așa mi se spusese: la miliție, camera cutare!

– Bună ziua. Mă numesc Vărăreanu. Am fost invitată la acest birou.

– Da, tovarășa profesoară. Ar fi trebuit să vă invit acum șase luni de zile, dar nefiind ceva foarte urgent, am rezolvat alte cazuri.

– Înainte de a mă interoga, doresc să vă spun un lucru foarte important pentru mine. Orice învinuire mi s-a făcut este numai și numai urmare a conflictului pe care l-am avut în octombrie 1981 cu un anume tovarăș de la partid.

– Aaaa! Bine că ați adus vorba. A fost mare zarvă în oraș atunci. Aș vrea să știu adevărul din gura dumneavoastră.

– E cam umilitor să re trăiesc acele momente. Povestea este lungă și poate nu aveți destul timp.

– Am timp. Dumneavoastră sunteți ultima pentru ziua de azi.

– Bine. L-ați cunoscut pe tovarășul...

– Foarte bine. A avut și dumnealui de dat niște explicații la noi.

– Nu știu ce părere aveți despre această persoană, dar pe mine m-a exasperat felul tovarășului de a se purta cu noi, profesorii. Probabil, este o indicație de sus în acest sens.

– Tovarășa profesoară, fiți mai atentă la ce spuneți. Sunteți în fața unui ofițer de securitate. Am putea avea probleme amândoi.

Aha! Știe la ce și la cine mă refer. Deci este adevărat că noi, profesorii, suntem pe lista neagră a conducerii superioare de partid. Ia să-mi țin eu gurița.

– Deci, tovarășa profesoară, sunt foarte curios.

Încep istorisirea. Cu de-amănuntul. Nu se uită la mine, ci mângălește ceva pe o coală de hârtie: cercuri, pătrate, dreptunghiuri, le suprapune, le umple cu cerneală... Cred că așa se poate concentra mai ușor. Nu scoate un cuvânt. Îl pot observa în voie. La unele pasaje se încruntă, la altele zâmbeste amar, la altele rămâne cu stiloul suspendat deasupra hârtiei. Când ajung la sugestia Aguridei Huidum de a transforma răcnetele personajului în ceva pedagogic, nu se mai poate abține, aruncă stiloul pe birou, ridică amândouă mâinile spre tavan ca și cum s-ar preda și strigă stupefiat:

– Asta-i bună!!! Doar nu era să le puneți pe note muzicale!

M-ai câștigat, puștiule. Mă convingi că motivul chemării mele în fața securității nu este așa de grav.

– Ce sancțiune ați primit atunci?

– Ce sancțiuni, vreți să spuneți, că au fost două.

– Cum, două pe linie de partid?

– Nu. Una pe linie de partid – vot de blam cu avertisment...

– Ați mai fost sancționată cu vot de blam?

– Nu. De ce întrebați?

– Știam că votul de blam cu avertisment nu se dă la prima abatere.

– Se poate, dar eu sunt mai cu moț.

– Aveți spiritul autoironic foarte dezvoltat.

– Așa-i românul, când se veselește...

– Cealaltă sancțiune?

– A! Cealaltă... administrativă. 5% din salariul pe septembrie.

Tăcere. Ochi plecați spre mama Terra...

– Tovarășa profesoară, m-am convins că referințele primite despre dumneavoastră sunt aproape de adevăr. Dar ce facem că avem o reclamație foarte gravă împotriva dumneavoastră: că spuneți bancuri politice și faceți glume pe seama organelor de partid.

– Eu!???

– Da. Dumneavoastră...

– Cât sunt eu de fricoasă, numai așa ceva nu fac.

– ... și că ascultați Vocea Americii.

Ridic sprâncenele și mă uit la ofițeraș cu sinceră mirare. Chiar nu ascultam Vocea Americii. De frică. Securistul mă studiază după metodele lor psihologice. Îmi mai pune întrebări, îi răspund, uitându-mă în ochii lui, îl țin pe NU în brațe.

– Puteți să terminați mai repede cu mine? Este aproape unsprezece și la douăsprezece am autobuzul spre școală.

– Bineînțeles. Dați o declarație. Trebuie s-o pun la dosar.

Hait! M-am ales și cu dosar. Tovarășe Loază, fi-ți-ar mutra-n pușcărie!

– N-am cu ce să scriu.

– Poftim stiloul meu. Aveți aici o coală de hârtie.

Iau răbluța cu pompiță cu care se jucase ofițerul în timpul „spovedaniei” mele, îl strâng bine pe NU în brațe, las o sumedenie de bălți albastre pe foaie, semnez de bunăvoie și nesilită de nimeni, îmi șterg degetele pline de cerneală cu batista, îi zâmbesc „fericită” ofițerului și țuști acasă.

Pe drum îl înjur bine-bine pe... defunctul secretar, îi doresc „toate cele bune” și, brusc, mă opresc în mijlocul trotuarului. Îmi răsună ostentativ în urechi întrebarea ofițerului: „ce sancțiune ați primit?” Stăteam țeapănă pe trotuar, căutând ceva obsedant în memorie. Oare am fost sancționată pe viață? Nu țin minte să mi se fi ridicat sancțiunea. Eeee, ia mai dă-o-ncolo de sancțiune! Nu m-a durut nimic și nicăieri până acum din cauza ei.

Timp de o săptămână am avut o pauză în hărțuire. Numai o săptămână, pentru că într-o zi, când iar eram în biroul directoarei, am auzit următoarea conversație la telefon:

– Alooo! Școala numărul doi? Cu tovarășa directoare, vă rog.

– La telefon.
– Vă rog să-i comunicați tovarășei profesoare Vărăreanu să se prezinte mâine dimineață la ora nouă la Comitetul Municipal de Partid.

M-am conformat. Era la un an și șapte luni de la „plăcutul” eveniment de pe tarlaua cu fasole. De data aceasta mă aflu în biroul Vrăbiuței Iudache.

– Luați loc, tovarășa profesoară. Avem o problemă cu dumneavoastră.
– Dar dumneavoastră când NU aveți probleme cu mine? Acum ce s-a mai întâmplat?
– Avem o reclamație că spuneți bancuri politice și astfel aduceți jigniri organelor de partid.

– Reclamația s-a depus și aici? Am fost chemată pentru același lucru la securitate și am dat deja o declarație.

– Procedura cere ca, după ce treceți PE LA securitate, să vă chemăm și noi.
– Da. Am venit. Am declarat ce am avut de declarat.
– Poate ați spus în autobuz...

– Tovarășa secretară, eu ajung în autobuz learcă de sudoare, obosită după treburile casei. În autobuz, am douăzeci de minute de odihnă, dacă găsesc un loc să stau jos. Am timp să-mi fac ordine în gânduri, să mă detașez de problemele familiale și să-mi pregătesc strategia pentru ore.

– Poate ați spus la vreo ocazie prietenilor.

Aha. Vrăbiuța nu a citit declarația mea de la securitate. O fi vreun secret de stat mângălitura cea plină de pete de cerneală. Și mă întreabă de parcă ar căuta ceva de preț rătăcit printre mobile.

– Dacă le spuneam prietenilor, nu făceau ei reclamații!
– Atunci dați o declarație.
– Nu dau nicio declarație. Copiați-o pe cea de la securitate. M-am săturat de doi ani de hărțuiala dumneavoastră. Arestați-mă, desfaceți-mi contractul de muncă, mai sancționați-mă o dată, că și așa nu mi s-a ridicat vechea sancțiune. Mai este loc și pentru altele. Pot să plec?

– Da. Sunteți liberă, dar feriți-vă de alte probleme.
– Eu mă feresc, dar ele nu mă lasă. Bună ziua.
Speram să se fi terminat calvarul. Amintirea aceluia eveniment totuși a dăinuit.
După doi ani, când m-am întâlnit în stația de autobuz cu tov. Crețu de la evidența de partid, l-am întrebat:

– Tovarășe Crețu, cât durează un vot de blam?
– De ce întrebați?
– Am fost sancționată în 1981 cu vot de blam cu avertisment.
– Si nu vi s-a ridicat sancțiunea?
– Nu, dar nu-i bai, că nu m-a durut nimic.
– Cât de curând va fi o adunare pentru a vi se ridica sancțiunea.
– Adică să fiu reabilitată în ochii cuiva?
– Nu. Să se demonstreze că ați fost tot timpul un membru de partid corect și demn.
– O!!! Chiar așa?
– Loază a fost sancționat și pentru ieșirea lui de atunci.
– Mulțumesc pentru apreciere. Mai bine mai târziu, decât niciodată.

(Continuare din nr. 61)

Oaspetele deschise ochii, simțind cum ceva i se prelinge pe față. Se șterse cu măneca dreaptă, privi în jur și se întrebă tulburat de unde putea să-l nimerească un strop de apă tocmai pe obraz, într-un spațiu închis. Înăuntru nu era nimeni, iar fereastra, din câte se părea, rămase închisă bine. Ridică mirat din umeri și se așază la loc, pregătit s-adoarmă. Tocmai atunci un alt picur i se zdrobi de frunte, făcându-l să tresară. Deschise din nou ochii și așteptă nemișcat. De afară sunetul ploii se făcea auzit din nou, acum însă fără tunete și fulgere. Un alt strop de apă nimeri pe fruntea lui Toma. *Plouă în casă, se pare.* Se șterse încă o dată și oftă. *Natura e vicleană: a profitat de prima fisură găsită-n acoperiș.* Și privind îngrijorat în jur: *zilele acestei case sunt deja numărate.* Își trase patul mai aproape de sobă, se așază și adormi instantaneu.

Pesemne că era vară. Geamurile fuseseră deschise larg, iar razele fierbinți ale soarelui pătrundeau prin ele până la locul în care Toma stătea întins. Toți trei, părinții și copilul, se adunară în tăcere la masă. Mâncară încet, odihnindu-se în același timp. Atât mama, cât și tatăl aveau trupurile îmbrodite de sudoare, semn că lucraseră cu sârg pe dogoarea de afară.

Trecuseră, probabil câțiva ani deja, căci Mihuț se înălțase vizibil. Toma îi privea pe toți trei cu un interes vădit. De amprenta timpului nu scăpară nici cei mari, căci pe ici-colo, chipul fiecăruia adăpostea primele neregularități ușoare ale maturității înaintate.

Spre seară, după ce-și ajută părinții în gospodărie, Mihuț își luă undița și plecă la iaz, urmat, fără să știe, de strigoiul mult prea curios pentru a-l lăsa singur. Toma îl examina dintr-o parte, obișnuindu-se, încă, cu noile schimbări. Deasupra buzelor întrezări un început de mustață; umerii se lățiseră consistent, brațele se întăriră cu musculatura obișnuită vârstei. *Oare cât să fi trecut de atunci? Trei ani, poate patru?* Putea afla doar întrebând, dar cum, probabil, nu l-ar putea auzi, întrebarea nu și-ar avea rostul.

Într-un moment de contemplare a condiției sale de strigoi, Toma observă reflexia tânărului întipărită pe suprafața apei și zâmbi înciudat. *Ei bine, zugrăvești doar ce îți place ție; pentru asta nu am niciun drept să te judec.*

Făcu totuși câțiva pași spre mal, iar propria-i imagine, după cum se așteptase, refuza să-și arate chipul. *Da, ei bine, strigoiul nu-i ca omul.*

Dar chiar atunci, privind atent în aceeași direcție, Mihuț tresări tulburat. Pupilele i se măriră brusc, iar chipul deveni din ce în ce mai palid. Se uita la apă ca la un cadavru, scăpându-și undița din mâini. La rândul său, Toma îl privea neliniștit. *Oare ce o fi văzând?* Se apropie mai tare de mal, căutând din priviri ceea ce reuși să-i sperie vecinul. În același timp, Mihuț sări-n picioare, dându-se trei pași îndărăt, palid ca varul. Toma se îndepărtată și el, speriat.

Mihai ROMANIUC

CONFESIUNEA

Ilustrație de Iryna Moisei

Băiatul făcu de trei ori semnul crucii, se așază în genunchi și murmură o rugăciune. Măinile îi tremurau incontrollabil. Din locul lui, oaspetele desluși de câteva ori cuvintele *vrăjmași și nevăzuți*, dar nu reuși să priceapă pricina acestei spaime. *Nu cumva el îmi poate vedea reflexia?* Mihuț se pleca adânc la pământ, aproape plângând. *Și totuși, dacă e așa, atunci problema reflexiei nu mai cade în cărca apei.* *Hmm... ce fapt bizar. Eu nu mă văd, dar ei o pot face.* Îl privi compătimitor pe cel din fața sa. *Poate că e mai bine să plec.*

Mihuț continua să se roage tremurând, de parcă l-ar fi cuprins convulsii. Când, în sfârșit, isprăvi, se apropie iarăși de malul apei și examinează cu atenție locul, dar acum nu mai putea vedea acea apariție stranie, căci Toma se așezase ceva mai departe și cugeta la ce ar trebui să facă.

– De m-ai putea auzi, dragă prietene, ți-aș spune că nu-ți sunt vrăjmaș și nu am fost niciodată. Ba mai mult, sunt viu și nevătămat, slavă cerului. De asta n-ar trebui să-ți faci griji.

Mihuț tresări aproape în același timp, dar nu pentru că-l auzise pe strigoi vorbind, căci nu-i putea intercepta glasul, ci pentru că tatăl său îl striga enervat.

– Lasă pescuitul și ajut-o pe maică-ta să-și termine treaba! Nu vezi că ne prinde noaptea cu fânul împrăștiat?

Tânărul se conformă imediat și plecă fără să-și mai ia undița cu el. Tulburarea i se citea limpede pe chip. Era mai palid decât strigoiul pe care-l văzuse adineauri. Ba mai mult, acela nu-și arăta aproape deloc paloarea; părea chiar tânăr și trăda vitalitatea unui om viu, la fel de viu ca el.

Această descoperire îi tăie pentru o clipă răsuflarea în timp ce se grăbea să ajungă la ai săi.

Toma îl urmări până se făcu nevăzut cu totul, meditănd la scena de adineauri. Pentru el era deja clar că băiatul e mai răsărit decât părinții lui, având anumite simțuri mai dezvoltate. *Ce stranie trebuie să-i pară această capacitate a sa, acum când de abia o descoperă. Să vadă străini veniți de departe, dintr-un viitor necunoscut, fără a putea înțelege mai mult decât l-ar fi putut învăța părinții până atunci: tot ceea ce e dincolo de puterea noastră de înțelegere este aproape neapărat nesigur și de rău augur.*

Strigoiul remarcă în apropiere câteva cruci de lemn înfipite în pământ. Apropiindu-se de ele, găsi trei dintre acestea în picioare, iar pe una doborâtă la pământ de forța mistuitoare a timpului. Doar una, probabil și cea mai recentă, mai purta încă însemnul numelui celui îngropat dedesubtul ei. Pe celelalte însă scrisul se ștersese în asemenea chip, încât Toma nu mai desluși niciun înțeles. *Iar acesta e doar primul pas. Următorul e chiar sub privirile voastre, năpăstuitelor, păstrându-vă conștiința împovărată de iminența viitoarei decăderi care vă succede. Crucea aceea putredă, lungită pe același sol în care zace îngropat cel al cărui nume îl poartă, ajunge să-și imite într-un final stăpânul: mai întâi, prin ultima-i poziție, specifică cadavrelor întinse pe spate, iar apoi, prin descompunerea-i definitivă, cea din urmă întruchipând și pasul final.*

Mormintele neîngrijite, năpădite de iarbă, îi treziră tânărului un sentiment adânc, asemănător cu mila. Le compătimea și îi părea chiar rău de soarta acestora. *Iar când mă voi întoarce în prezentul meu, venind aici, nu voi mai găsi nici măcar aceste ultime rămășițe ale existenței voastre, trupuri fără viață pe care nu le-am cunoscut niciodată, dar pentru care nutresc cele mai sincere sentimente. Acum vă acoperă iarba, iar peste ani și ani, o pădure întregă, căci cine va sta să vă poarte de grijă?*

Toma oftă prelung, întristat de această efemeritate a vieții. Oftă și zâmbi, dar fără ca zâmbetul să reflecte o anumită speranță. Era mai degrabă acru.

Se trezi din nou, de această dată singur. Furtuna se domolise între timp, iar bezna părea că începe să-și mai piardă din puteri. *Probabil că mai e doar puțin până dimineață.*

Și, într-adevăr, primele raze de lumină, chiar dacă foarte slabe încă, dădeau o ușoară claritate cerului.

(Va urma)

(Continuare din nr. 61)

Pe parcursul a trei ani, începând din seara când Olena s-a despărțit de Lievici, fosta cândva „slăbiciune” a consilierului se transformă într-un obicei permanent.

Iar acum domnul consilier stătea la un pahar cu tovarășii săi și se plângea cu amărăciune de soarta sa.

– Dacă Sydor va continua să facă la fel, spunea el, voi ajunge la sapă de lemn!

– Câte nu se întâmplă! Nu va fi atât de rău, dragă domnule consilier! Îl consola unul dintre prieteni. Consilierul răsă amar.

– Nu va fi rău? Beția, jocul de cărți și trândăvia – toate astea nu reprezintă ceva rău pentru un tânăr de douăzeci și doi de ani? Of, el mi-a făcut atâtea, că voi ajunge cerșetor... voi merge la cerșit, pentru că nu mai sunt în stare să duc povara asta!

– Lăsați-l să-și facă poftete, spuse un funcționar fiscal. Vă garantez că va ieși din povestea asta pur și nepătat, exact așa cum trebuie! Va fi cel mai bun soț, cel mai bun tată: e iute la minte și e spiritual. Credeți că eu am fost altfel în anii tinereții? Credeți că răposata mea mamă n-a plâns pentru mine în nenumărate nopți? Și la ce bun? M-am liniștit puțin câte puțin și, slavă Domnului, m-am ridicat prin forțe proprii.

– Pentru numele lui Dumnezeu, cum să nu fie supărat? strigă un altul, doctor și prieten al familiei Laufler. Gândiți-vă numai: acasă mai are două fiice de întreținut, iar acel netrebnic nerușinat adaugă alte poveri familiei.

– Bla-bla, dragă doctore! Fete de întreținut! Nu-mi fac griji deloc pentru fetișcane! Se vor descurca ele singure!... răspunse funcționarul fiscal. De altfel, una dintre ele, Olena, e aproape logodită cu tânărul K.?... Nu-i așa, Epaminondas?

– Nu, colega, nu e logodită, încă nu a cerut-o...

– Dar oamenii așa vorbesc; doar petrece zile întregi la voi!

– Ea nu-l vrea!

– Nu-l vrea?

– Spune că nu-l iubește.

În acel moment se făcu liniște.

– Ce vrei să spui, bătrâne?

Consilierul ridică din umeri.

– Ce pot eu să fac? S-o silesc? Ea nu se va supune.

Un maior în vârstă, care asculta liniștit discuția camarazilor săi, izbucni în râs.

– Aici se vede, spuse el, cine e șeful acasă! Conduc femeile! Ea trebuie să vrea? Oare este în stare, tânără fiind, să-și hotărască soarta, viitorul? Rușine, bătrâne! În tinerețe gândeai altfel. La urma urmei, tânărul K. e o partidă strălucită! Doctor juris¹, adjunct juridic, așa ceva nu trebuie să-ți scape din mâini!

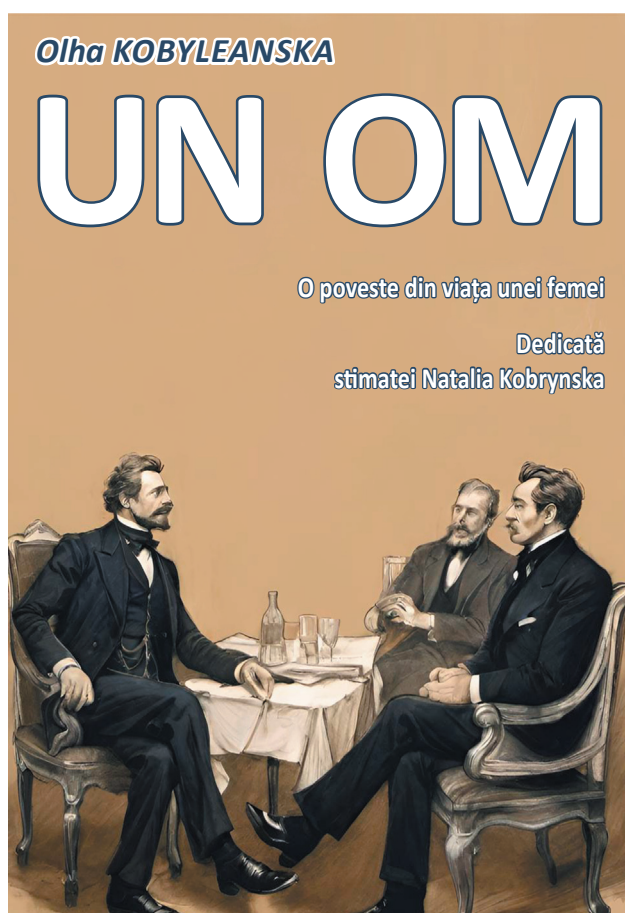
Consilierul își coborî privirea spre pahar și ridică din nou din umeri.

– Ce pot să fac, amice? N-auzi că nu-l iubește!...

– Nu-l iubește! De parcă oamenii nu s-ar căsători și nu ar trăi și fără iubire! Prostii! Iluzii! Cândva, ea va regreta amarnic acest lucru, dar principalul vinovat vei fi tu! Copiii se educă altfel, domnule Laufler! Cât timp trăiești, tu ești stăpânul; dar la tine nu se știe cine e șeful casei. Fiecare e propriul său stăpân. Fiecare merge unde are chef, chiar și la naiba. Acum apar și consecințele; na-ți „iubirea”!

– Aveți dreptate, domnule maior, pe cuvânt de onoare, aveți dreptate! interveni din nou în discuție controlorul.

– Absolutismul în familie este lucrul cel mai înțelept. Credeți că la mine e altfel? Voința mea e voința tuturor; iar, în ceea ce privește iubirea, o să vă prezint niște exemple. Oare eu m-am căsătorit din dragoste? V-ați căsătorit poate voi așa? Mie mi-a fost propusă „a mea” și m-am dus în casa ei o dată, apoi a doua și a treia oară, am privit în jur cu ochii deschiși, am ascultat totul cu atenție, m-am interesat în legătură cu ea în stânga și-n dreapta, desigur, în manieră delicată, m-am obișnuit cu ea, i-am făcut declarație de

dragoste și gata. Mi se pare, domnule consilier, că Olena dumneavoastră v-a depășit complet. Dacă ar face așa ceva băieții, aș mai putea accepta, dar s-o facă fetele – nicio-dată! Am ascultat-o odată, când discuta ceva, dar vă spun sincer că, dacă ar fi mai puțin frumoasă, nu i s-ar ierta nicio-dată acele prostii pe care le rostește folosind cuvinte frumoase ca niște flori. A citit multe opere toxice și astea sunt consecințele. Trebuia s-o țineti în frâu, dar încă nu e târziu nici acum. Încercați doar și vă veți convinge că se va da pe brazdă.

– Eu am spus același lucru dintotdeauna, interveni din nou bătrânul maior. Disciplina trebuie aplicată până la ultimele consecințe, mai ales la femei. Femeia este precum un cal tânăr. Dacă simte o mână de fier, puternică, va trage la stânga sau la dreapta. Nu spun să strângem frâiele, dar nici să le slăbim prea mult. Să ne menținem la mijloc, atunci calul va merge la pas. Pe ici pe colo să folosim și biciul. Înainte de trap câțiva piteni, înainte de barieră – o lovitură și piteni, frâiele liber, și atunci zboară! Nu trebuie chinuit, mai ales la început; aceasta este teoria mea. Laufler a fost dintotdeauna un călăreț prost, de aceea orice cal îl aruncă din șa. Da, da, adăugă el gânditor puțin mai târziu, disciplina trebuie aplicată, neapărat...

– Lasă-mă să vorbesc o dată cu Olena, Epaminondas! îi spuse doctorul, pe drumul de întoarcere spre casă.

– Vorbește. Spune-i și asta, prietene. Că, știi tu... că tatăl ei va înceta în curând să fie ce a fost până acum, și-anume consilier silvic...

– Ea e bună, nobilă, spuse doctorul, liniștindu-l. Va încerca din răputeri ca familia ei să nu sufere de sărăcie; numai de-ar putea să-l uite pe ăla...

– Pe cine, drăguțule?

– Pe Stefan Lievici...

– Răposatul?

– Ei...

– Doamne, și ea... ce făcea cu el?

– Nu știi nimic, bătrâne? Păi, nervozitatea... iac-așa! La urma urmei, se întâmplă adesea ca părinții să fie ultimii care află asemenea secrete...

– L-a iubit?

– Binențeles! A fost o iubire reciprocă. El a plecat de acasă, după cum știi și tu, pentru doi ani să-și termine studiile, pentru a se întoarce „gata”; atunci ar fi trebuit să-și anunțe și logodna, apoi să se căsătorească, dar, din nefericire, a luat tifos undeva, în spital, și a a murit săracul, în V. Cred că știi asta, nu?

Consilierul nu găsi cuvinte pentru a-și exprima uimirea, dar, după o clipă, spuse pe un ton trist și amar:

– Iar eu nu am știut nimic despre toate astea! Într-adevăr, el a petrecut mult timp în casa mea, a stat mult în preajma ei, dar niciodată nu mi-ar fi trecut prin cap așa ceva. Iar ea.... asta să fie răsplata pentru iubirea mea? strigă el amărât. Pentru strădaniile mele părintești? Doamne, ce dureros e! În tine, un străin, a avut încredere, iar față de tatăl ei, față de propriul ei tată a putut să ascundă așa ceva!...

– Calmează-te, omule, încercă să-l liniștească doctorul. Nici la mine nu a venit pentru a-și descărca sufletul. A venit pentru a se consulta, pur și simplu, cu mine în calitate de medic. O chinuia insomnia, iar febra îi seca puterile la maximum. A răbdat nespuns de mult fără să știe nimeni; iar asta, bătrâne, necesită multă putere. „Nu mi-ai putea spune, copilă, am întrebat eu, din ce cauză ești așa? Doar dumneata ai fost cea mai sănătoasă din toată familia!”

– „Trebuie neapărat, domnule doctor?” întrebă ea.

– „Sigur, copila mea; faci asta pentru tine însăși.” Și astfel mi-a spus, cu buzele tremurând, întreaga poveste. Eu abia mi-am ascuns emoția. Ce păcat că soarta i-a zdrobit pe amândoi! Ar fi fost o pereche frumoasă, iar urmașii lor, bătrâne... urmașii lor...eh! – după care tăcu brusc.

– Și mai departe, doctore? întrebă consilierul cu o voce sfârșită.

– Nimic. M-a rugat doar să nu pomenesc nimănui nimic despre asta și nici cu ea să nu mai vorbesc despre cele spuse. Când am întrebat-o de ce nu discută cu ai săi, a răspuns: „La ce bun?”.

– „Doar așa, Olena. Geteilter Schmerz ist halber Schmetz”².

Ea a clătinat din cap.

„Nu, domnule doctor; mai întâi trebuie să înving durerea eu însămi; atâta timp cât ea îmi rupe sufletul, nimeni nu mă poate ajuta”.

– Ea, Epaminondas, e dintre aceia care se descurcă singuri.

Consilierul oftă doar.

– Dacă ar fi fost băiat! Începu din nou doctorul, ar fi ieșit un om adevărat. Dar așa, e femeie ... Ce va face o femeie cu prea multă minte printre oale și cratițe?

– Of, soarta mea! gemu consilierul; câtă amărăciune mi-ai adus, mie și copiilor mei nevinovați! Acum înțeleg de ce ea nu se poate căsători cu K.

– Păi, în legătură cu această problemă, o să mai încercăm, răspunse doctorul. Cui pe cui se scoate. După ce se va mărita, o să dispară orice durere, orice amărăciune. Cunoaștem destul de multe astfel de cazuri. Ea se va împotrivi, se va indigna, va vărsa lacrimi ... Poate chiar șiroaie de lacrimi: l-a iubit mult, vezi tu, fără nicio îndoială, și totuși își va petrece toată viața suferind după el? Oare în lume văduvii și văduvele nu se mai recăsătoresc?

– Ah, se înțelege că se recăsătoresc!

– La urma urmei, omul e doar un om! explică doctorul. Și prin ce se distinge mai mult? Cu nimic mai mult, cu nimic mai puțin ca ... un animal, un animal sociabil și inteligent. Felul în care se hrănește, lupta pentru existență, felul în care se înmulțește – toate sunt la om la fel ca la animal. Asta nu poate fi negat, dacă nu vrei să mergi împotriva rațiunii. Iar ceea ce este adevărat este și rațional. Prin urmare, vom apela la mintea ei, până când va înțelege chintesența. Iar când va înțelege și se va mărita, victoria va fi de partea noastră. Atunci se va potoli orice durere, va avea familia ei... Una, alta ... Treburi casnice și așa mai departe, ne va fi recunoscătoare amândurora. Iar pentru voi, părinții ei, pentru voi asta ar fi Haupttreffer³!

– Vorbește cu ea! îl imploră consilierul. Vorbește, tu ești singura mea alinare! Eu nu sunt în stare! O, Doamne! De ce mă pedepsești atât de rău?

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană de **Cristina SILAGHI (BUMBAR)**

¹ Doctor în drept (în text, în limba latină).

² Durerea mărturisită scade la jumătate (expresie germană).

³ O mare victorie (în text, în limba germană).

Stepan TCACIUC

Prima mea poezie

Am visat că am scris
COBZARUL lui Șevcenko...
El se scria foarte ușor,
Pentru că nu trebuia să caut
Idei și cuvinte,
Durere și jale –
Între copertile lui
Totul era la locul lui
Artistic.
Am visat că am scris
COBZARUL lui Șevcenko...
De atunci, Katerina a devenit
Mireasa mea,
Iar Perebendea – cel mai bun prieten
Al generațiilor trecute.

Frații de cruce
în ale scrisului

Frații de cruce în ale scrisului
Rânjesc numai dinții spre mine
Și-mi trimit săgețile invidiei.

Frații mei în ale scrisului
Privesc la scrierile mele
Când pieziș, când cu amărăciune.

Frații mei de cruce în ale scrisului
Doresc ca gândurile mele cele mai frumoase
Să se răsucească după ureche ca după mustață.

Frații mei de cruce în ale scrisului
Au smuls toate penele de gâscă
Pentru ca să nu am cu ce scrie.

Frații mei de cruce în ale scrisului
Mi-au vândut Pegasul
Și mi-au îngrădit Parnasul.

Aliluia

Trece vara, vine toamna,
Iar în ochi se tulbură ruga divină.
Mamă,
Eu mă nasc și mor în fiecare seară
Precum amintirile tale de fată.
Mamă,
În inima mea,
Tu ești cea mai sfântă icoană –

Cu timpul într-un hert constant.
Mamă,
De ce mă tem atât de moarte?
Oare nu mă plec în fața ei?
Pe calea lumii mele
Se închină tuia
Când veșnicia ei cântă:
ALILUIA!

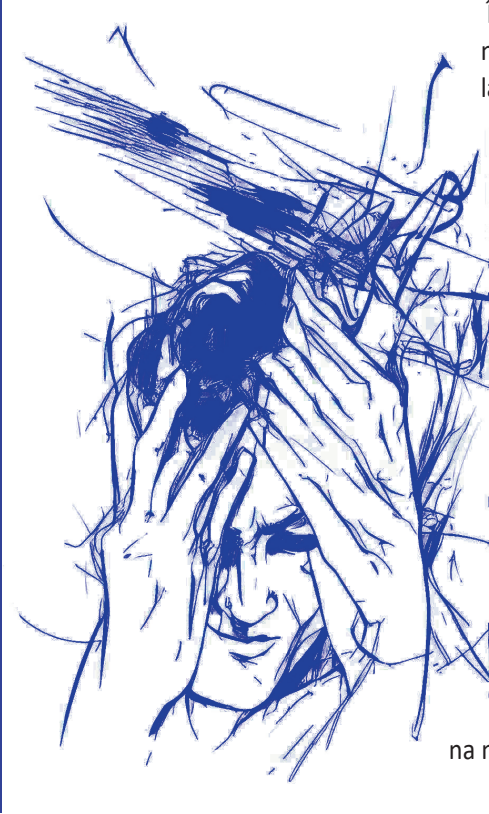
Recurs

Surori și frați!
Iubiți pe cine iubesc și eu,
Priviți la cine privesc eu,
Ascultați pe cine ascult eu,
Spuneți ceea ce spun eu,
Și priviți, ca mine, unul în ochii celuiilalt –
În adâncimile fără fund ale pupilelor lor.
Trece Taras Șevcenco
Și duce cu sine ziua noastră,
Pe vii îi fericește,
Pe cei morți îi învie,
Pe cei nenăscuți îi întâmpină cu pâine și sare.

Traducere din limba ucraineană
de Saveta VĂRĂREANU

MARKO VOVCIOK

LENEȘĂ

(Continuare din nr. 61)

IX

S-a așternut liniștea în casa noastră, nimeni nu scoate o vorbă. Se aud râsete din odăile domnești, povești, glume spuse cu voce tare.

Se pare că doamna le ghicește în cărți soarta chiriașilor ori le povestește ceva, uneori cântă, și mereu cântă ceva despre un prieten drag: „De ce prietenul nu mă iubește, uită, de ce nu vine...”. Parcă ar fi vorba de alesul ei sau așa ceva...

La noi e liniște. În cuptor arde focul. Eu stau într-un colț, Nastia în altul, supărată. Ceaiceha, încruntată, se clatină și lucrează lângă cuptor.

Uneori fuge până la Nastia fata din vecini:

– Nastia, hai până la noi! Povestim... De ce ești așa tristă? Dacă nu te lasă doamna, nu-ți face griji; dar cum ți se ivește un ceas liber, plimbă-te, întoarce ce-ai pierdut!

– N-o să întorc, surioară, n-o să întorc! Spune cu atâta amărăciune, încât și cealaltă, veselă ca o rândunică, își înclină capul, suspină și tace.

La un moment dat, serile, Nastia a început să dispară. Iar asta s-a întâmplat nu doar într-o seară sau două.

Într-una din seri, noi ne culcasem deja, dar ea tot nu apăruse. În timpul zilei n-am văzut-o: a lucrat pe lângă doamnă, iar seara dispăru din nou. Ceaiceha nu s-a culcat, stătea și își aștepta fiica. Nici eu nu dorm, sunt și eu tristă.

Deodată, apare și ea noaptea, în timp ce pășește, începe să se crape de ziuă. Vine, iar mama o întâmpină și o întreabă:

– Unde ai fost, fata mea?
Vocea-i era gătită.

– Nu mă întreba, mamă! Nu mă întreba! îi răspunde Nastia. Cuvintele i-au răsunat în casă ca un plânset.

Și începe Ceaiceha:

– Ce faci tu, fata mea? Ce ți-ai pus în minte?
Oare n-ai aduci necaz pe capul meu nenorocit?

Fiica s-a întins și stă întinsă, tăcută, ca moartă.

– Unde ai fost? Unde ai fost, fata mea?
N-ajunge la urechea ei nici întrebarea, nici doja-na mamei, e surdă și mută.

X

În următoarea seară, Ceaiceha așteaptă în pragul porții. Fata a ieșit fuguța, dar ea o apucă de mână:

– Unde mergi? Întoarce-te!

A întors-o din drum, a dus-o în casă, și Nastia și-a petrecut toată seara în colțișor, cu mâinile încrucișate, cu privirea în pământ, fără să scoată vreun cuvânt.

Așa continuau să meargă lucrurile: dacă mama n-o pânde, fata fugea. Oricât o rugam, oricât o imploram, ea tăcea. Am și urmărit-o în taină: ea mergea, se uita în urma-i, iar când vedea că o ajungem, fugea de parcă prindea aripi, nu putea fi ajunsă nici de cineva tânăr, darămite de sărmana mamă sau de mine. Nu-i pasă nici de cuvinte, nici de lacrimi.

Ce trist era în casa noastră! Ce liniște, ce pustiu!... Se întâmpla să nu scoatem un cuvântel săptămâni întregi. Uneori aș fi vrut să-i spun ceva mamei sau fiicei, dar nu mă încumetam, mai degrabă mă uitam la ele.

Într-o seară, stăteam cu Ceaiceha în casă. Domnii s-au dus la culcare, era liniște. Nastia nu era. Am stat mult timp. Se auzea doar vântul, ce legăna iarba din grădină și cântecul privighetorii.

Pe neașteptate, s-a auzit râsul Nastiei. Ne-au trecut florii. Eu m-am speriat... Nastia a deschis ușa zgomotos, s-a oprit în prag și a început să râdă. Lumina lămpii abia licărea

în casă. Era toată roșie, parcă îi ardeau ochii! Stătea și râdea. Mama s-a oprit în fața ei, privind-o. Și a început Nastia... cu atâta veselie, de m-a cuprins o tristețe profundă:

– Mămica mea! Oare, pe mine mă așteptați? Iată că a venit fiica... La ce te uiți, mămico? Nu m-ai recunoscut? Eu sunt... Sunt veselă...

A înaintat și s-a clătinat... Doamne Dumnezeu! Era beată!

Clătinându-se, a ajuns la masă și s-a așezat.

– Mămica mea! Am găsit un om care mă va elibera... Îți spun sigur că mă va elibera... vom fi liberi, vom începe să trăim, vom lucra pentru noi înșine, ne vom ruga lui Dumnezeu pentru el... Chiar dacă acum mă neglijează și nu mă ascunde de oameni... Fie! Eu îi mulțumesc, mămico, îi mulțumesc, mă plec la picioarele lui... El o să-mi scrie un document... Doamna nu are niciun drept asupra noastră! Spunea că ea nu are pământ... Noi, mămico, suntem de neam căzăcesc... Cum să rămânem veșnic fără libertate... Nu, el o să ne elibereze... Și pe ea o s-o elibereze (arătând spre mine). Sunt veselă și ce veselă sunt, mămica mea dragă!.. Când mă întristez, el îmi dă bani... Iar eu cumpăr rachiu... Și stelele încep să-mi lumineze mintea!..

Și așa vorbea ea, râdea, iar Ceaiceha asculta doar fără să-și ia privirea încruntată de la fată...

A adormit Nastia, lăsându-se pe masă... S-a stins și lampa... Noaptea întunecată le-a învăluit.

XI

Din acel moment, a început să se îmbete în fiecare seară; iar ziua, cum prindea un ceas liber, se îmbăta și în mijlocul zilei. A băgat de seamă și doamna: s-a înfuriat tare, o umilea și pe ea, și pe mamă: „Tu ești mamă, de ce n-o oprești?”

O încuiau pe Nastia și tot fugea; fie pe ușă, fie pe geam, tot fugea. O înjură doamna, o bate, iar ea zicea:

– Fie, fie! Mă îmbăt și uit de toate, o să mă simt bine!

Câte n-a făcut doamna! Când o prindea trează pe Nastia, o făcea dinadins de rușine înaintea chiriașilor: „Ce fată de aur, dar ce leneșă!”

Nastia parcă nici nu auzea. Ei râd de ea, ea le zâmbeste. A obosit deja și doamna să se supere atâta: „Măcar ziua muncește-mi cum trebuie, leneșo! Așa să-ți meargă în viață!”

Ziua o încuia, o pânde, iar seara cum o lăsa, se și făcea nevăzută până la miezul nopții.

(Va urma)
Traducere din limba ucraineană
de Jessica BILCEC

Vasyl S. STEFANYK

FRUNZE DE ARȚAR

(Continuare din nr. 61)

II.

Dimineața.

Copiii mâncau pe jos¹, mânjindu-și pieptul și zdrăngănind din linguri. Lângă ei, zăcea mama lor istovită, palidă, care-și strângea genunchii la piept. Peste părul negru, nepieptănat se prelingea chinul și durerea, iar buzele-i erau înțepenite, pentru a nu urla. Copiii cu lingurile în gură se întorceau spre mama lor, o priveau și, din nou, se întorceau spre strachină.

– Semenکو, ai mâncat deja?

– Da, răspunse băiețelul de șase ani.

– Atunci ia mătura, stropește pământul și mătură casa.

Mama nu se poate apleca, pentru că o doare foarte tare mijlocul. Nu ridică praful foarte mult.

– Dă-te la o parte, pentru că nu pot mătura din cauza dumatăle.

Mama se ridică și se târî în pat.

– Semenکو, acum spală-te bine și Katrusya, și Maria să se spele, și trage o fugă cu ulciorul după apă, dar să nu cazi în puț, nu te apleca prea tare...

– Semenکو, du-te și adună castraveți într-o sită, ca să-i pună mama în oală la murat, deoarece văd că voi fi slăbită și nu veți avea ce mânca cu pâine. Rupe și mărar, și frunze de vișin. Dar nu smuci vrejul, ci rupe aproape de tulpină...

– Semenکو, ia cămășile de pe rudă, ca să le peticesc, căci umblați negri precum ciorile.

Semenکو continua să alerge, să facă tot ce-i spunea mama lui, iar, din când în când, își tachina surorile mai mici, spunând că fetele nu știu altceva decât să mănânce.

– Sunt încă mici, Semenکو, după ce vor crește, îți vor spăla ele cămășile.

– După ce-o să mă năimesc, atunci, acolo, o să-mi spele alții cămășile, dar de ele nu o să am nevoie.

– Nu te bucura, copilul meu, de muncă, căci nu o dată îți vei plânge soarta.

– Uite, tata și-a luat mai mult de muncă și nimic nu-i lipsește.

– Și tu vei avea atâta de lucru, încât nu vei putea duce. Dar tu, Semen, nu mai pâlăvrăgi, ci pregătește-te să-i duci prânzul tatei. Îi este atât de foame, încât nu vede înaintea ochilor.

– Trebuie să iau bota tatălui, ca să mă feresc de câini.

– Și dacă o pierzi, tata ne va bate pe amândoi. Și nu te duce cu capul descoperit, ci pune-ți măcar pălăria tatii.

– Îmi tot cade pe ochi pălăria aia, încât nu pot vedea drumul.

– Spală ulciorul și toarnă în el borșul.

– Nu mă mai învăța atâta, pentru că eu știu.

– Semenکو, ai grijă să nu te muște câinii...

III.

Călca mărunț și apăsător cu picioarele peste stratul gros de praf și lăsa în urma sa mici dăre, ca niște flori albe.

– Uf, până voi ajunge, soarele mă va arde de tot. Dar îmi voi aranja părul ca un soldat, așa că-mi va fi mai ușor să merg.

A pus mâncarea în drum, pentru a-și strânge părul în vârful capului și a-l acoperi cu pălăria, ca să arate precum un soldat tuns. Ochiul lui râdeau, a sărit în sus și a plecat mai departe. Dar părul de sub pălăria largă îi aluneca peste ceafă.

– Este o pălărie proastă, după ce-o să mă năimesc, îmi voi lua o pălărioară...

Doar se amăgea. După ce merse o bucată de drum, așeză, din nou, prânzul pe jos.

– Voi desena o roată mare cu spițe.

Se așeză în mijlocul drumului, în praf, și înconjură cu toiagul în jurul său, după care începu să deseneze spițele roții. Mai apoi, se opri, sări peste marginea roții și alergă foarte bucuros.

Intra în fiecare poartă, se uita să vadă dacă nu este vreun câine prin curte, după care o traversa în fugă. Dintr-un ungher, ieși un câine și se luă după el. Semenکو răcni, tipă și se așeză cu prânzul. Bățul căzu și el pe drum. Stătu chircit mult timp, așteptând să-l muște câinele. Apoi, îndrăzni să arunce o privire și văzu deasupra lui un câine negru, stând calm lângă el.

– Ia, ia, țigane, ia mămăligă, dar nu mă mușca, pentru că doare tare, iar stăpânul tău va plăti amendă. Și-ți va rupe picioarele pentru acea amendă.

Ciuea mămăligă din bucata de ștergar, îi arunca câinelui câte o firimitură și râdea, pentru că acesta o prindea din aer. Câinele având botul deschis, și copilul își deschise gura.

– De-al cui ești, ștregarule, de hrănești câinii pe drumuri, iar pe câmp ce-o să mai duci?

– Și o femeie îi trase una peste ceafă.

– Dar de ce mă mai lovești și dumneata, după ce câinele a vrut să mă sfășie!

– Și de-al cui ești tu, așa de politicoș?

– Eu sunt al lui Ivan Petrovici, dar mama tocmai ce-a născut și e slăbită, iar eu trebuie să duc prânzul, însă câinii mă mușcă, iar dumneata mă mai și bați...

– Vai, ce tare te-am bătut... Unde duci mâncarea?

– Tatălui meu o duc, pe lanul de lângă iaz.

– Hai cu mine, sărmanule, că și eu merg într-acolo. Să mergem împreună.

– Și cine a pregătit prânzul?

– Mama a gătit, pentru că eu încă nu știu, iar Maria și Kateryna sunt și mai mici decât mine.

– Și mama nu-i slăbită?

– Cum să nu fie slăbită, așa se rostogolește de durere pe pământ, așa geme de numa'! Iar eu muncesc în locul ei...

– Mda, de mare ajutor ești tu!

– Dumneata nu știi și spui prostii. Ia întrebați-o pe mama cât de cuminte sunt! Știu Tatăl Nostru în totalitate...

Femeia zâmbi, iar Semenکو ridică din umeri și tăcu. Câinele îl urma, iar el se prefăcea că-i aruncă câte o bucată de mămăligă și-l făcea să meargă în spatele său.

IV.

Trei zile mai târziu.

În mijlocul casei, stăteau Semenکو și surorile lui, și se mai afla și o covată cu un copil mic. Lângă ei, era o farfurie cu castraveți verzi, tăiați și o pâine. Mama lor stătea întinsă pe pat, acoperită cu ramuri verzi de salcie. Un roi de muște roia deasupra ei.

– Mâncăți și stați liniștiți, căci eu voi duce copilașul la Vasylyha, să-l alăpteze. Tata a spus să-l ducem dimineața, la prânz și spre seară, iar seara va veni chiar el.

– Semenکو, să nu rupi spinarea copilului!

– Am crezut că ai adormit. Tata a spus să-ți dau apă rece și o chiflă din făină albă să mănânci. Maria este atât de cuminte, încât a luat acea chiflă și a mușcat deja din ea. Dar eu i-am tras una și am luat-o! Vrei să mănânci?

– Nu vreau.

– Tata mai făcuse și o lumânare și a spus că dacă o să mori să ți-o dau în mână și să o aprind. Când trebuie să ți-o dau, că eu nu știu?...

Mama și-a privit fiul cu ochi mari și strălucitori. Abisul adânc al tristeții, durerea toată și teama neputincioasă s-au întâlnit în ochii ei și împreună au dat naștere la două lacrimi albe. Acestea s-au rostogolit pentru totdeauna și au înghețat.

– Tata, dimineața, în pridvor, la fel plângea, și-și dădea cu capul de tocul ușii! Plângând, a luat coasa și a plecat.

A luat copilul și a ieșit.

– Semenکو, să n-o lași pe mama vitregă să-i bată pe Katrusya, pe Mariika și pe Vasylko. Ai auzit? Căci mama vitregă o să vă bată, n-o să vă dea de mâncare și nici haine curate.

– N-o s-o las și voi spune asta și tatălui.

– Nu va ajuta la nimic, fiul meu cel mai drag, copilul meu cel mai scump! Când o să crești, să vă iubiți între voi foarte tare, foarte tare, foarte tare !... Să-i ajuți, să nu-i lași ca alții să-i mănânce.

– După ce voi intra slugă și voi fi puternic, atunci nu o să-i dau, voi veni la ei în fiecare duminică.

– Semenکو, să-l rogi pe tatăl tău că mama a poruncit să vă iubească...

– Mâncăți o chiflă.

– Cântă copilașului, să nu plângă.

Semenکو legăna copilul, dar nu știa să cânte. Dar mama își sterse cu palma buzele uscate și începu să cânte.

Sufletul i se revărsa în vocea-i slabă, întreruptă, și cădea încet între copii și-i săruta pe cap. Cuvintele liniștite, vagi, spuneau că frunzele de arțar se împrăștiaseră peste întreg câmpul gol și nimeni nu putea să le culeagă și că niciodată ele nu vor mai înverzi. Cântecele încerca să iasă din casă și să zboare spre câmpul gol după frunze...

(1900)

Traducere din limba ucraineană
de **Ioan HERBIL**

Ilustrații de **M. NAZAROV**

¹ Pe atunci, în casele țăranilor, nu exista dușumea, ci era doar pământ bătut.